

ELS TRACTATS DE L'OFENSIVA NEOLIBERAL CONTRA LA VIDA

Suplement de la campanya
contra els tractats de comerç
i inversió (TCI).
Anàlisi des d'una
perspectiva
feminista

ELS TCI, UNA EINA D'IMPOSICIÓ DEL CAPITALISME PATRIARCAL

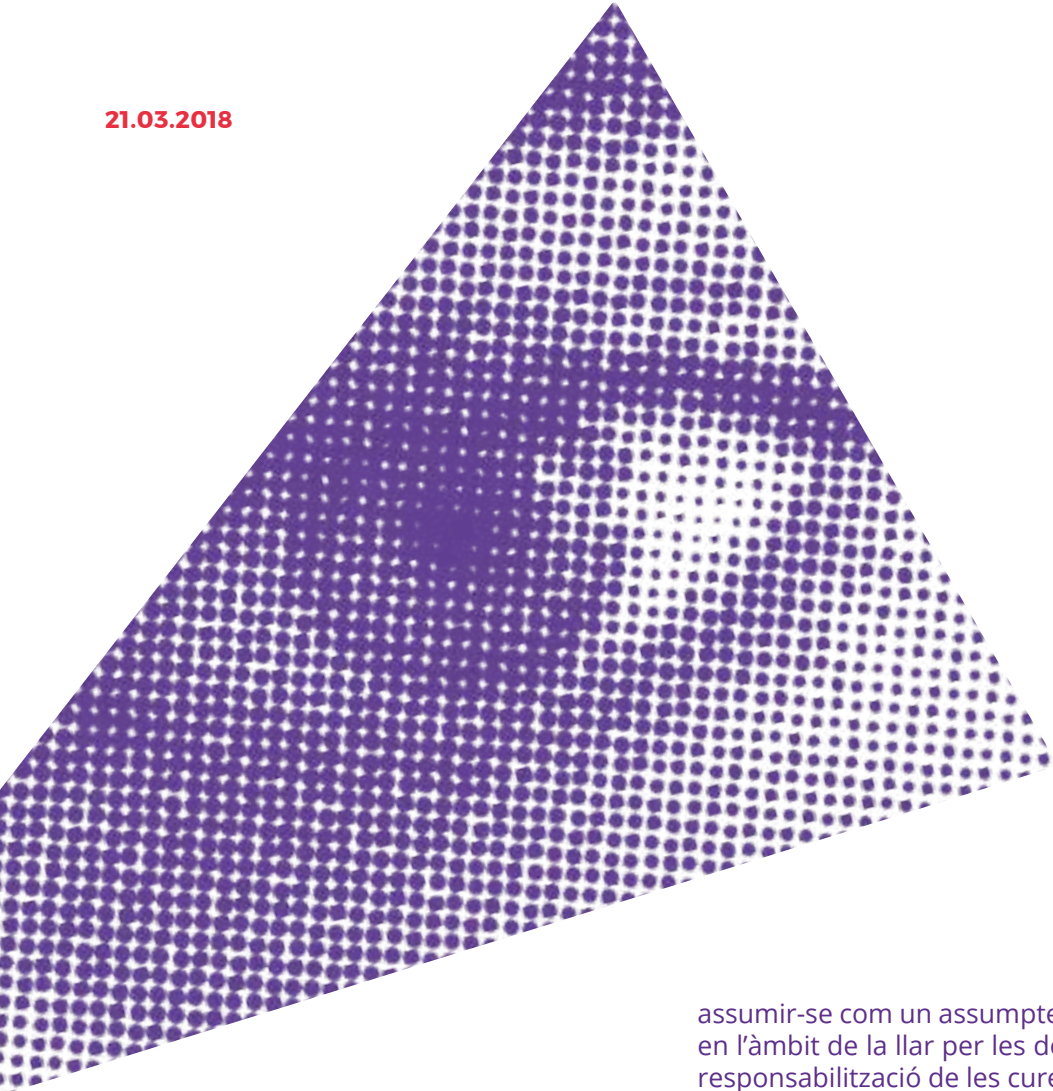
Els tractats de comerç i inversió (TCI) són un instrument bàsic per a l'expansió de la globalització. Des dels anys 70 han estat implementats i utilitzats com a part de l'ofensiva neoliberal. La finalitat màxima d'acumulació del sistema capitalista patriarcal es veu garantida i enfortida amb aquests tractats, mitjançant els quals es redueixen els obstacles per a la lliure circulació de capitals, béns i serveis. Així ho expliquen Cristina Pina i Rosa Ortiz, autores de l'estudi "A qui beneficien els tractats de comerç i inversió? Una anàlisi amb perspectiva feminista", impulsat per les organitzacions Entrepobles, Enginyeria sense Fronteres i Ecologistes en Acció en el marc de la campanya *No al TTIP, CETA i TISA*, els tres principals TCI en litigi actualment.

Més enllà de la supressió d'aranzels, els TCI persegueixen l'eliminació de les *barreres no aranzelàries*, és a dir, de totes aquelles qüestions que dificulten la lliure circulació, com poden ser les normes i garanties que regulen el comerç i l'activitat econòmica en un país. Els drets laborals, la seguretat alimentària o els avenços en relació amb la igualtat de gènere són considerats com a barreres que frenen l'avenç del lliure comerç, i són susceptibles de ser eliminades o rebaixades. A més, aquests acords afavoreixen la privatització i mercantilització de serveis públics com la salut o l'educació, alhora que minven la sobirania dels pobles i de les administracions nacionals i locals, atorgant un poder i una protecció jurídica cada vegada més gran a les empreses capitalistes i a les grans corporacions en nom del creixement econòmic i en detriment dels drets de la ciutadania. Les polítiques dels països que signen aquests acords queden supeditades als interessos d'aquestes empreses.

Un estudi d'Entrepobles, Enginyeria sense Fronteres i Ecologistes en Acció analitza a qui beneficien els tractats de comerç i inversió (TCI) des d'una perspectiva feminista

Cal situar el TTIP, el CETA i el TISA en el sistema capitalista patriarcal, la qual cosa possibilita treure a la llum com se sustenta sobre l'acumulació per desposseïció que aquest sistema fa del treball de cures, comunament invisibilitzat.

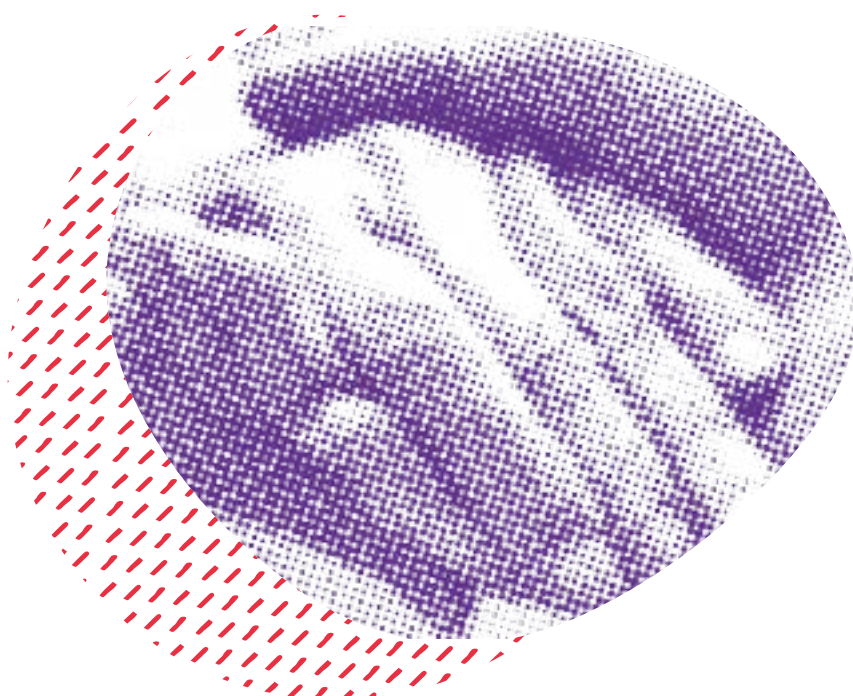
El treball mercantil i la producció capitalista deuen la seva existència al treball fet des de les llars, principalment per les dones, sense el qual la seva continuïtat seria impossible. En primer lloc, aquest treball és el que permet sostenir la vida humana i, per tant, és imprescindible per a la reproducció de la força de treball. En segon lloc, el fet que es realitzi principalment de manera gratuïta fa possible que els salaris no incloguin el cost de la cura dels treballadors i treballadores. Les empreses capitalistes són incapaces de remunerar el total de la reproducció de la força de treball, alhora que poden disposar de persones amb les capacitats necessàries per treballar, que són adquirides a través de les cures realitzades a les llars. Paguen, per tant, una força de treball molt per sota del seu cost. En tercer i últim lloc, en no

assumir-se com un assumpte social i en ser resoltes en l'àmbit de la llar per les dones, es dona una desresponsabilització de les cures per part dels homes, dels estats i de les empreses.

Els actors internacionals que defensen que els TCI són mecanismes necessaris per protegir les inversions i el comerç internacional argumenten que una major obertura del comerç és font de creació de llocs de treball. En aquest discurs, és freqüent assumir que la creació d'ocupació és un subproducte automàtic del creixement econòmic. En realitat, el creixement no es tradueix automàticament en més i millors llocs de treball. Diversos estudis han documentat en molts països una reducció del nombre de nous llocs de treball que es creen quan la producció s'amplia. Entre el 2006 i el 2008, la Red Internacional de Género y Comercio – Capítulo Latinoamericano, va investigar el tipus d'inserció laboral que promovia el comerç internacional per a homes i dones de

En la gènesi d'aquests tractats es troba l'aprofitament i l'explotació que el capitalisme patriarcal fa del treball de cures

l'Argentina, el Brasil, Colòmbia, Xile, Mèxic i Uruguai, considerant els seus principals socis comercials. L'estudi va concloure que les polítiques comercials per si soles no contribueixen a diversificar les estructures productives ni a generar ocupació femenina addicional. El comerç internacional no absorbeix una proporció important de l'ocupació total i, en particular, no ho fa respecte a l'ocupació de les dones en aquests països, perquè les exportacions es concentren en poques branques, les quals tenen poca ocupació femenina. Aquesta conclusió es relativitza en el cas de Colòmbia i Mèxic a causa de la importància de la indústria de la vestimenta i el maquillatge. En tot cas, de manera general, afirmen que la liberalització comercial no ha demostrat la capacitat d'aconseguir una distribució equitativa del benestar; ans al contrari, s'han reproduït les desigualtats, les disparitats socials i la pobresa, al mateix temps que s'ha generat creixement econòmic. Aquest últim, per si mateix, no crea ocupació ni millora la qualitat de vida de les poblacions en conjunt.

En particular, a l'estudi s'aborda la qüestió de si una major obertura comercial internacional millora les oportunitats d'ocupació de les dones en relació amb les dels homes. I es focalitza en el cas concret de l'Estat espanyol. Repassen els principals índexs d'obertura comercial i l'estructura dels sectors exportadors, per després estudiar l'evolució d'alguns indicadors rellevants sobre la situació de les dones al mercat laboral. Aporten evidències –amb dades– per desmitificar els arguments, esgrimits des de l'esfera política i els mitjans de comunicació hegemònics, amb els quals s'estan justificant unes polítiques macroeconòmiques intrínsecament “injustes i discriminatòries”.

Cal tenir en compte que els interessos relacionats amb el poder corporatiu i amb el lucre se sostenen i són possibles gràcies a un procés d'explotació i d'acumulació per desposseïció dels recursos naturals, del treball mercantil i del treball de cures, especialment realitzat per dones de manera no remunerada. L'enfortiment de l'atac a la vida i la seva privatització no ha de ser vist com un simple efecte de l'aplicació d'aquests tractats, sinó que en són part intrínseca. Aquests tractats ja compten amb l'explotació del treball mercantil i amb la gratuïtat o precarietat del treball de cures, sense les quals no serien possibles.

L'IMPACTE DELS TCI

L'estudi inclou nombrosos gràfics que exemplifiquen quin és l'impacte del model econòmic neoliberal en el treball de les dones, tant en l'àmbit assalariat com amb relació a les cures.

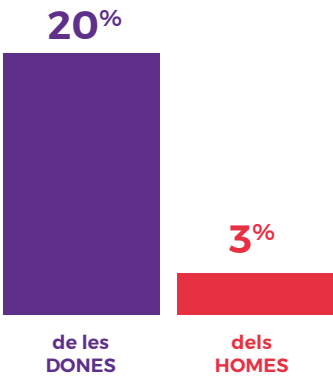
1-2. Milions de dones es veuen obligades a treballar remuneradament a temps parcial com a conseqüència d'assumir les cures familiars sense cap retribució econòmica.

3. Les despeses en el servei domèstic es redueixen en etapes de crisi financera i quan s'implementen programes d'ajustament estructural i retallades en els pressupostos públics.

4. La desagregació dels ingressos econòmics d'un entorn familiar entre homes i dones mostra l'existència d'una major feminització de la pobresa.

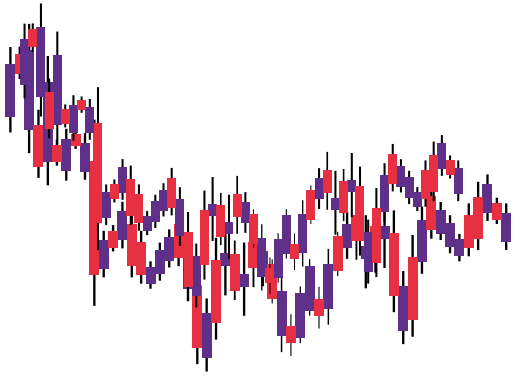
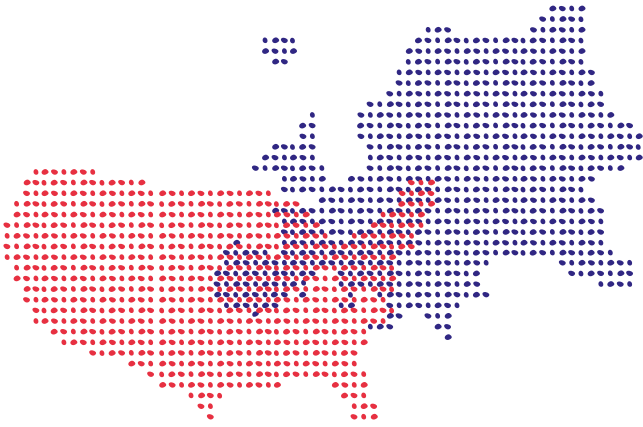
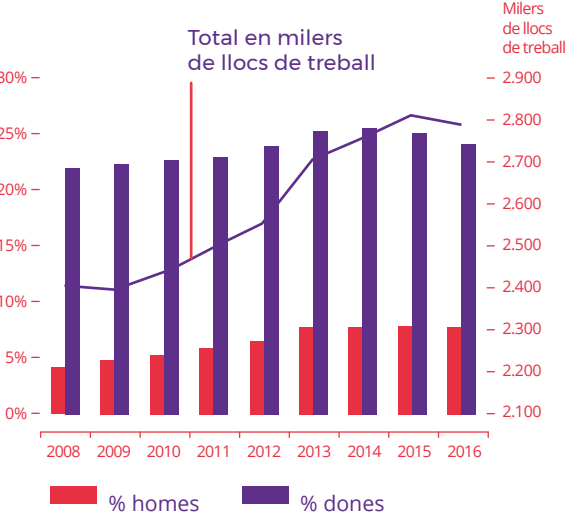
1

TREBALLEN A TEMPS PARCIAL PER RAÓ DE CURES I ALTRES OBLIGACIONS FAMILIARS

2

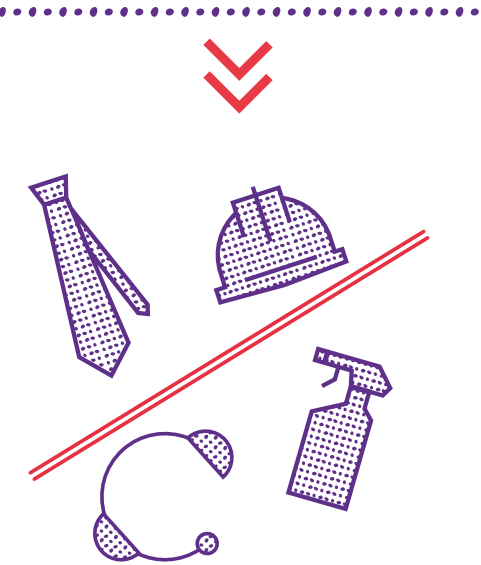
EVOLUCIÓ DE LA JORNADA PARCIAL

ELIMINACIÓ DE BARRERES AL COMERÇ INTERNACIONAL

Canvi en el *mix* d'exportacions i importacions.

Transformació del mercat laboral amb una permanent divisió sexual del treball.

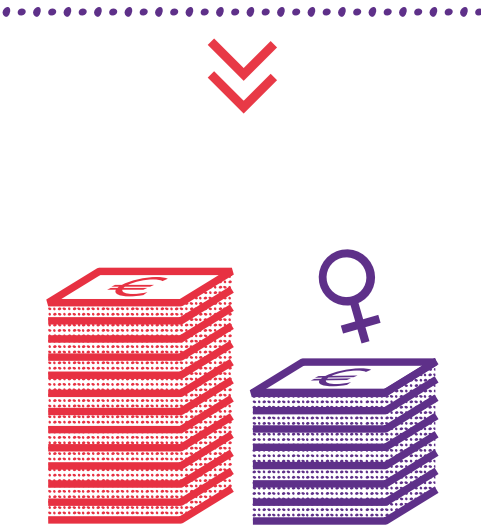
- ◆ SEGREGACIÓ LABORAL PER GÈNERE
- ◆ OPORTUNITATS NO DIVERSIFICADES
- ◆ TREBALL DE LES DONES PRECARITZAT

DESREGULACIÓ DE LES FINANCES

Increment de l'especulació.

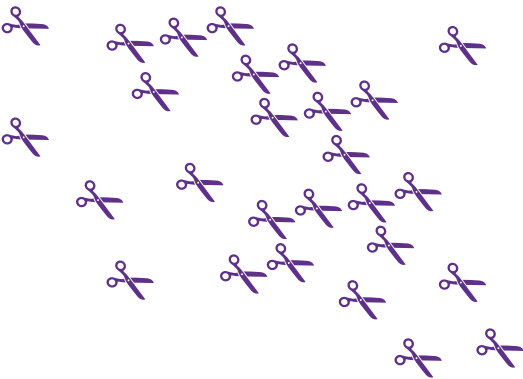
Paradisos fiscals.

Desestabilització de l'economia i crisi.

- ◆ FEMINITZACIÓ DE LA POBRESA
- ◆ MAJOR CÀRREGA DE CURES
- ◆ ATAC A LA VIDA

PRIVATITZAR SERVEIS, RETALLAR DESPESA PÚBLICA

Barrera d'accés a serveis bàsics.

Serveis de cures no proveïts per l'Estat.

- ◆ MERCANTILITZACIÓ DE LA VIDA
- ◆ MAJOR CÀRREGA DE CURES
- ◆ DE SERVEIS PÚBLICS A LUCRE CORPORATIU

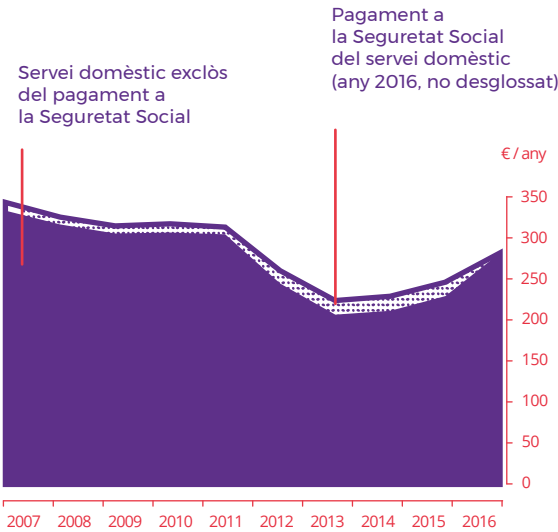

Ajustaments estructurals, deute i privatització de serveis públics

En molts països, els programes d'ajustament estructural (PAE) –imposats pel Banc Mundial i el Fons Econòmic Internacional– van provocar una sèrie de costos econòmics i socials que es van traduir en un increment de la desocupació, la promoció de la producció agrícola per a l'exportació, el tancament d'empreses locals o la disminució en la provisió pública de salut, educació i cures en general. El pagament dels interessos i del capital del deute va esgotar els recursos públics, cosa que va portar els governs a restringir la despesa i a privatitzar serveis. L'expansió del neoliberalisme i del pes del poder corporatiu es relaciona directament amb els PAE. En aquest context, els tractats de comerç i inversió (TCI) el que van perseguir va ser apuntalar aquest model neoliberal que s'estava enfortint des de l'aplicació d'aquests programes. Els PAE tenen efectes desiguals per a dones i homes, i a més es fonamenten en les desigualtats de gènere existents, sobretot a través de l'aprofitament del treball de cures, cosa que acaba provocant una sobrecàrrega que afecta especialment les dones dels sectors empobrits.

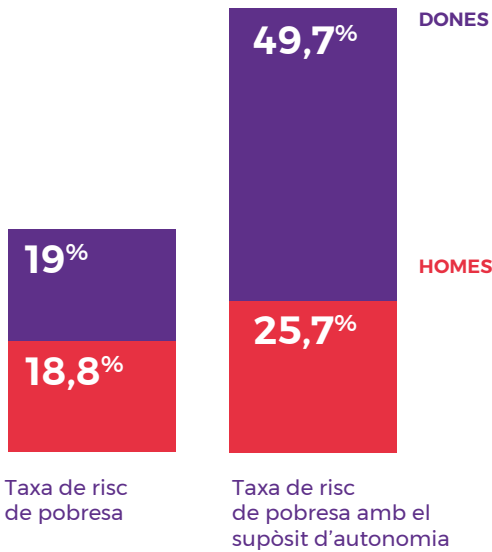
3

DESPESA EN SERVEI DOMÈSTIC

4

DIFERÈNCIES EN TAXES DE RISC DE POBRESA

Arquitectura de la impunitat

El juliol de 2013, els Estats Units (EUA) i la Unió Europea (UE) van iniciar oficialment les negociacions del Tractat Transatlàntic de Comerç i Inversions, anomenat comunament TTIP per les seves sigles en anglès. Així mateix, s'estan pactant altres tractats, com el TPP (Aliança Transpacífica entre els EUA, el Japó i 10 països més de l'àrea del Pacífic) o el TISA (Acord en Comerç de Serveis que es negocia entre 27 països, inclosos els EUA i els membres de la UE), i recentment ha estat aprovat el CETA (Acord Econòmic i Comercial Global entre el Canadà i la UE).

Juan Hernández Zubizarreta –doctor en Dret per la Universitat del País Basc– i Pedro Ramiro –doctor en Ciències Químiques per la Universitat Complutense de Madrid– conclouen que s'està construint tota una estructura jurídica, anomenada *arquitectura de la impunitat*, entorn dels drets de les empreses transnacionals a través de la qual es protegeixen “els seus negocis i el seu interès de lucre i se'ls atorga cada cop més impunitat” pel que fa als seus impactes socials, econòmics o ambientals. Aquesta arquitectura és construïda a partir dels grups de pressió empresarials (lobbys), amb el suport d'organismes multilaterals i dels estats.

Les normes de comerç i inversions de l'entramat de TCI en vigor avui dia forgen un dret internacional que està per sobre dels drets humans, inclosos els laborals i mediambientals. Les normes redactades als TCI són “executives, imperatives i coercitives”. El seu no compliment pot portar un país a embargaments, bloquejos i sancions, com va succeir a l'Argentina durant la crisi financera, quan va ser duta a sistemes d'arbitratge per diverses multinacionals i fons voltor. En canvi, el dret internacional dels drets humans no disposa de mecanismes per donar un caràcter executiu ni imperatiu als drets. Existeix una asimetria cada vegada més acusada entre els drets dels inversors i grans corporacions i els drets socials, econòmics, culturals i ambientals de les persones.

Arbitratge privat, indemnitzacions amb diner públic

Existeixen clàusules de solució de disputes entre inversor-Estat, les conegudes com ISDS, i entre Estat-Estat (SSDS, en anglès). Les parts acorden que les disputes que puguin sorgir quan una inversió en surti perjudicada es resolguin en centres d'arbitratges, evadint així les instàncies judicials nacionals. Un dels centres d'arbitratge més comú és el CIADI, però n'existeixen d'altres, com la Cambra de Comerç d'Estocolm. El més greu és que aquestes disposicions atorguen un privilegi a les empreses estrangeres, que a diferència de les nacionals i de les persones, podran accedir a centres d'arbitratge internacionals privats, on es jutjaran si les polítiques emanades de parlaments i institucions democràtiques són correctes o incorrectes d'acord amb els interessos comercials, i podran exigir que se'ls compensi en concepte d'indemnització amb grans quantitats de diners provinents de les arques públiques.

PERJUDICADES, FORA I DINS DE LA LLAR

Els programes d'ajustament estructural i els tractats de comerç i inversió incentiven la privatització dels serveis públics en l'àmbit de les cures, i perjudiquen les dones que se n'han de fer càrrec gratuïtament o que hi treballen en condicions abusives

En els països de l'Amèrica Llatina, els programes d'ajustament estructural (PAE) aplicats dècades enrere –que incloïen el mandat de la liberalització comercial– van comportar la retallada de la despesa social, de manera que es van traslladar serveis que eren públics a l'esfera privada. Per això la creixent participació de les dones en el mercat laboral no va anar acompanyada d'una major assumpció pública de les cures. Els règims de benestar a la regió, que ja tenien un marcat caràcter familiarista, queden cada cop més fonamentats en la família, amb un pes important de les dones com a proveïdores i garants del benestar. Aquesta retrospectiva històrica ens aporta prou elements per afirmar que les dones es veuran especialment afectades pels TCI pels seus efectes sobre la provisió pública de serveis de cures i sobre la privatització de serveis bàsics.

Paola Azar, Alma Espino i Soledad Salvador, autores de la investigació “Comercio, género y equidad en América Latina: conocimiento para la acción política” de la Red Internacional de Género y Comercio – Capítulo Latinoamericano, assenyalen com l'oferta privada troba nínxols de mercat a problemes no resolts pel sector públic, de tal manera que l'accés als serveis queda determinat pel nivell d'ingressos. En els països analitzats a través d'aquest projecte –Argentina, Brasil, Xile, Colòmbia, Mèxic i Uruguai–, es comprova com el sector privat ocupa gran part d'aquests serveis. Així, per exemple, a Colòmbia l'any 2005 –un cop ja instaurat el projecte neoliberal– els serveis públics de cures a infants menors de 6 anys només cobrien el 5% dels fills i filles de les dones que treballaven remuneradament.

D'altra banda, en relació amb la salut, el pes del sector privat en aquests països és molt elevat. A l'Argentina, un estudi de Norma Sanchís (2007) mostra que, com a conseqüència de les reformes estructurals, l'any 1980 els centres de salut públics representaven un 51% del total, mentre que el 1995 baixaven a un 43%. També es va produir un deteriorament en la qualitat dels serveis de cures públics, sobretot per a la població amb menys ingressos, la qual cosa dificulta la participació de les dones d'aquests sectors en el mercat laboral i, a més, comporta haver de desenvolupar estratègies per garantir el benestar dels membres de la llar que passen per una major càrrega de treball de cures. Per últim, la cobertura de salut per a les persones grans és també una problemàtica comuna a aquests països i una oportunitat de mercat per al sector privat. A excepció del Brasil, on el sistema públic cobreix el 70% d'aquest segment de població, a la resta dels països analitzats l'any 2005 la cobertura no arribava al 30%.

En el cas de Colòmbia, els programes públics de cures per a infants de 0 a 3 anys de l'Institut Colombià de Benestar Familiar (ICBF) sorgeixen de la iniciativa

de les dones dels sectors populars que cuiden els infants del barri mentre les seves mares treballen remuneradament. La compensació econòmica que reben de l'Estat és molt baixa i no se'ls reconeixen drets com la seguretat social. A Colòmbia encara segueix aquest programa, que compta amb 69.000 mares comunitàries que atenen 1.077.000 nenes i nens en la modalitat comunitària de l'educació inicial. Per tant, de nou, les cures queden resoltes a través del treball de les dones, especialment de les més pobres.

Els TCI pretenen blindar les privatitzacions dels serveis públics

Amb els tractats es blinden les privatitzacions de serveis realitzades, de manera que si un govern –en un futur– vol recuperar els serveis anteriorment privatitzats, es troba amb dificultats serioses perquè s'ha d'enfrontar amb les empreses internacionals que tenen els seus interessos protegits jurídicament. En el cas espanyol, amb la crisi financera actual, hem assistit a retallades que han suposat un menor pes en la provisió de cures públiques. Amb aquests tractats, les retallades podrien quedar enfortides i ser irreversibles. En èpoques de recessió econòmica augmenta el treball a realitzar a les llars com a conseqüència de la disminució de les despeses socials i dels serveis públics. Això afecta especialment les dones, a qui se'ls assigna la responsabilitat social de cuidar. En aquest sentit, Ezquerria (2012) apunta que les retallades en l'àmbit espanyol han suposat el retorn d'algunes de les responsabilitats reproductives de l'Estat a les dones, cosa que comporta reforçar les obligacions de les dones pel que fa a les cures, que se suposaven parcialment superades. Les retallades en dependència, en escoles bressol o en sanitat s'han sostingut sobre el treball gratuït de les dones. Per tant, les dones es veuran especialment afectades pels TCI pels seus efectes sobre la provisió pública de serveis de cures i sobre la privatització de serveis bàsics. En un context de retrocés pel que fa als serveis de cures públics, aquests tractats portarien a la pràctica impossibilitat d'ampliar-los. Davant una nova normativa governamental destinada a fer que els serveis tornin a ser públics, les empreses poden al·legar que aquesta normativa equival a una “expropiació indirecta”.

L'investida jurídica de les transnacionals, però, no només queda afavorida quan es vol recuperar la gestió pública d'un servei, sinó que va molt més enllà. Totes les normatives relatives a protegir l'aigua de la contaminació, per exemple, són susceptibles de generar una denúncia per part de les empreses perjudicades. El Canadà és un dels països més demandats per aquest mecanisme. En el marc del tractat NAFTA s'han presentat 37 denúncies a tribunals d'arbitratge contra el govern del Canadà, 22 contra el de Mèxic i 21 contra el dels Estats Units. La Casa Blanca mai ha perdut cap d'aquests casos, mentre que el Canadà i Mèxic han hagut de pagar més de 200 milions de dòlars en aquest concepte a les empreses dels Estats Units.

En aquest apartat trobem el cas de Mèxic i l'empresa de gestió de residus nord-americana Metalclad. L'any 1997 el govern mexicà va vetar la descàrrega de residus tòxics un cop va saber que s'havien abocat

Ester Mora

indegudament més de 20.000 tones de substàncies perilloses, que havien contaminat l'aigua. L'empresa va denunciar Mèxic davant d'un tribunal d'arbitratge, i Mèxic es va veure obligat a pagar més de 15 milions de dòlars. Un altre cas és el del govern del Quebec, que l'any 2006 va prohibir un plaguicida que contaminava les aigües subterrànies i que es va demostrar que era tòxic per a la vida aquàtica. L'any 2011 el govern va haver de fer una comunicació pública conforme que el plaguicida no suposava un risc inacceptable per a la salut humana, després que l'empresa Dow Agro Sciences l'amenacés amb una denúncia emparant-se en el NAFTA. Com a últim exemple, l'any 2013 l'empresa Lone Pine va reclamar al govern canadenc 250 milions de dòlars després que el Quebec introduís una moratòria temporal per a les activitats de fractura hidràulica sota el riu Saint Lawrence fins que finalitzessin els estudis que s'estaven realitzant sobre el seu impacte ambiental.

En relació amb el servei de subministrament de l'aigua, també podem trobar casos d'empreses que han denunciat governs fent servir l'ISDS –mecanisme d'arbitratge. L'Argentina va haver de pagar més de 400 milions de dòlars en concepte de danys per haver abaixat el preu de l'aigua durant la greu crisi econòmica que va patir el 2001.

Traves a les remunicipalitzacions

Aquests mecanismes fan molt difícil portar a terme processos com els de la remunicipalització dels serveis. La privatització de serveis bàsics, socials i de cures que s'ha produït en les últimes dècades com a conseqüència de l'ofensiva neoliberal i que ha tingut el seu punt àlgid en la crisi financera actual, va fer que molts municipis se sumessin a aquest corrent i privatitzessin serveis com l'energia, la gestió dels residus, l'atenció domiciliària o l'atenció mèdica, entre d'altres. No obstant això, des dels darrers anys, alguns governs, sobretot municipals, han enfrontat aquest procés mitjançant la remunicipalització de serveis que havien estat privatitzats. Algunes experiències són les de la remunicipalització de l'aigua a l'Argentina, el Canadà, l'Estat francès, Tanzània i Malàisia (Sinclair i Mertins-Kirkwood, 2014) i també al nostre entorn més proper.

L'any 2017 es va crear l'Associació de Municipis Catalans per a la Gestió de l'Aigua, on participen Barcelona, Badalona, Sabadell, el Prat de Llobregat, Terrassa, Cerdanyola del Vallès i Santa Coloma

Ainhoa Alberola

de Gramenet. En el cas de Barcelona, s'han produït avenços pel que fa a la recuperació de la gestió integral del cicle de l'aigua a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, en mans d'Agbar. L'empresa reclama 1.000 milions d'euros en cas que es rescindeixi el contracte, que vincula a l'Ajuntament fins al 2047. No obstant això, aquest contracte va ser anul·lat pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya davant la denúncia presentada per la plataforma Aigua és Vida, tot i que Agbar ha presentat un recurs al Tribunal Suprem en relació amb aquesta anul·lació. Aquests processos de remunicipalització poden quedar truncats amb el CETA, en un procés d'aprovació avançat, la qual cosa no només afectaria la gestió de l'aigua sinó també altres serveis públics que futurs governs volguessin recuperar.

Més dificultats per a l'economia de proximitat i el cooperativisme

El CETA i el TISA inclouen un mecanisme de llista negativa en relació amb el tracte nacional. La regla

del tracte nacional requereix que els governs ofereixin als inversors i proveïdors de serveis estrangers el mateix tracte que s'ofereix als nacionals defensants, d'aquesta manera, el que s'entén com a igualtat d'oportunitats competitives. Aquesta regla del tracte nacional s'aplicaria a tots aquells serveis i sectors que no estiguessin exclosos a través de la llista negativa. D'aquesta manera, queda molt limitada la capacitat dels governs de donar prioritat a empreses locals o del tercer sector en les contractacions públiques, sota criteris contra la precarietat laboral i la discriminació per motiu de gènere. En iniciatives futures de l'administració, seria més difícil prioritzar empreses de l'economia social i solidària. Alhora, també es dificultaria afavorir circuits curts de producció i consum, que són alternatives per promoure el teixit local, reduir la contaminació i reforçar hàbits i cultura d'una regió.

RESISTÈNCIES QUE POSEN LA VIDA AL CENTRE

Jorge Lizana (Fotomovimiento)

La campanya *No al TTIP, CETA i TISA* agrupa individus, campanyes territorials i organitzacions socials, ecologistes, sindicals i polítiques de tot l'Estat espanyol que col·laboren per aturar aquests tractats. Forma part de la campanya europea *Stop TTIP* i de la campanya transatlàntica. En l'àmbit internacional cal destacar els més de 2.200 municipis i regions europees que han aprovat resolucions contra el TTIP i els altres TCI. Alguns dels elements analitzats i denunciats han estat els següents: l'opacitat en la seva negociació; la protecció de les inversions mitjançant el mecanisme de solució de diferències entre l'Estat i l'inversor (ISDS), que suposaria minvar la sobirania dels pobles i de les institucions públiques i la protecció jurídica dels interessos de les grans corporacions per sobre dels interessos de la ciutadania; l'harmonització de les regulacions com a barreres no aranzelàries, que portaria a la rebaixa de les conquestes aconseguides en termes d'igualtat, drets laborals, aspectes mediambientals, sobirania alimentària o regulacions sanitàries; o la liberalització de les contractacions públiques i la privatització de serveis.

En aquest informe s'ha volgut que l'anàlisi se centrés en la mercantilització de la vida que suposen els TCI, més enllà d'indicadors econòmics androcèntrics. Estudiar els processos econòmics des de la vida també ens permet reivindicar les resistències construïdes des de l'experiència quotidiana de les dones. En relació amb el mercat laboral, la precarització de les condicions laborals en què treballen sobretot les dones, suposen, en si mateix, un atac a la vida. Així, per exemple, demandes de sectors altament feminitzats i on participen, a més, gran nombre de dones migrades, com són les *kellys* o les treballadores de la llar, han sortit a la llum, entre altres coses, per les conseqüències que pot tenir la seva precarització sobre la salut de les dones que es dediquen a aquests sectors.

El que s'ha après del moviment feminista al Sud és que la resistència s'ha de construir des d'aquest enfocament de la vida, on les dones prenen protagonisme. En aquest sentit, cal enllaçar la lluita feminista amb altres lluites també centrades en la vida, com pot ser l'ecologista, i fugir de les perspectives que veuen l'economia únicament vinculada als aspectes mercantils.

L'economia s'ha de veure com allò dirigit a generar els recursos per a la vida i les alternatives s'han de crear des d'aquesta perspectiva; això té un potencial mobilitzador molt fort, on les persones es poden veure involucrades. El llenguatge tècnic i mercantilista que envolta els TCI i les seves anàlisis pot generar un allunyament de gran part de la població. En canvi, quan les crítiques al sistema se situen en la vida, la gent es pot sentir més identificada i més implicada a l'hora d'aportar el seu coneixement i la seva resistència.

**El que s'ha après
del moviment
feminista al Sud
és que la resistència
s'ha de construir
des d'aquest
enfocament
de la vida, on
les dones prenen
protagonisme**

Publicació editada per La Directa SCCL
www.directa.cat
C. Riego 37, baixos, 08014 Barcelona
directa@directa.cat / 935 270 982

ESTUDI:
Rosa Ortiz
i Cristina Pina

PORTADA:
Manuel Clavero

CORRECCIÓ:
Èlia Olivan

FOTOGRAFIA:
Victor Serri

MAQUETACIÓ:
Anna Torner

EDICIÓ:
Jesús Rodríguez

L'estudi sobre el TTIP, el CETA i el TISA –tractats de comerç i inversió (TCI)– des d'una perspectiva feminista respon a un encàrrec de la campanya, vehiculat a través d'Entrepobles, Enginyeria Sense Fronteres i Ecologistes en Acció. S'ha cofinançat mitjançant la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona. Us el podreu descarregar al web noalttip.org a partir del maig de 2018.

entrepobles.org

esf-cat.org

ecologistesenaccio.cat

Amb la col·laboració de:

barcelona.cat